

običaji nisu dio njegova vlastitog iskustva stalno je u opasnosti da previdi ili krivo protumači neka pravila ponašanja ili redosljed i način izvođenja. Kabalin, kao domaći čovjek i aktivni sudionik, ne samo da odlično poznaje običaj već ima i veoma razvijen osjećaj za uočavanje i isticanje svakog iole važnijeg događaja, pružajući pritom pregršt dodatnih informacija, koje pomažu boljem razumijevanju. Stoga će ova knjižica biti neophodno štivo svakome tko se želi uključiti u novljanske mesopusne običaje, a stručnjacima neizostavan priručnik za upoznavanje, praćenje i proučavanje tih običaja.

Stjepan Sremac

Gorazd Makarovič; Slovenska ljudska umetnost. Zgodovina likovne umetnosti na kmetijah, Državna zložba Slovenije, Ljubljana 1981, 432 str.

Nakon niza zapaženih priloga Gorazda Makaroviča o pojedinačnim temama seoskog likovnog izražaja pred nama je sada opširan pregled cjelokupne likovne umjetnosti slovenskoga sela, jamačno prvi pokušaj takvog sintetičkog djela u slovenskoj stručnoj literaturi. Taj je pregled autor sastavio na osnovi oko 50.000 evidentiranih nepokretnih i pokretnih umjetničkih predmeta, sačuvanih u njihovoj prirodnoj okolini ili pohranjenih u muzejskim zbirka. Vremenski raspon postanka predstavljenih spomenika obuhvatio je razdoblje od 16. stoljeća do prvih desetljeća 20. stoljeća, pa tako materijal odražava i vladajuće umjetničke stilove raznih razdoblja: gotiku, renesansu, barok, historizam.

Opširnoj i raznolikoj građi autor je u obradi pristupio u prvom redu s etnološkog stajališta, promatrajući te umjetničke predmete kao jednu od sastavina onog načina života kojim se živjelo na seoskim gospodarstvima. (Seosko gospodarstvo, »kmetiju«, G. Makarovič shvaća kao osnovnu prostornu, gospodarsku, dru-

štvenu i kulturnu strukturu). Iz takvog je pristupa proizašao i autorov kriterij za sistematiziranje umjetničkih predmeta po njihovoj funkciji, dakle po položaju i značenju što su ga zauzimali u svakodnevnom životu. Otuda i osnovna podjela cjelokupne građe na pet zaokruženih skupina: likovno oblikovanje: 1. u eksterijeru; 2. u interijeru; 3. pri radu; 4. za osobnu upotrebu; 5. za blagdanske i posebne prigode. U središtu svake od tih cjelina nalazi se, doduše implicitno, čovjek, seljak stvaralac, i njegov odnos prema vlastitom mikrokozmosu i makrokozmosu. Tako je *likovnim oblikovanjem u eksterijeru* autor želio upozoriti na ono oblikovanje kojim je stvaralac korespondirao s okolinom. Građa je podijeljena na poglavlja o portalima, vratima, zvekirima, prozorskim okvirima, rešetkama i kopcima, otvorima za zračenje, dimnjacima, raznim likovno oblikovanim građevinskim elementima, figuralnim i ornamentalnim ukrasima pročelja, oslikanim i figuralno oblikovanim košnicama, različitim obilježjima u prostoru, bunarima, votivnim slikama i figuricama. *Likovno oblikovanje u interijeru* usko je povezano s boravišnim prostorom, pa odražava svakodnevnu obiteljsku i rodbinsku sredinu. Tu je autor izdvojio ove skupine umjetnički oblikovanih predmeta: stropove, ognjišta i pribor, peći, svjetiljke, škrinje, ukrasne kutije, zdjelnjake, žličnjake, ormare, stolove stolice i klupe, krevete, zipke, satove, posuđe (drveno, pleteno, keramičko, kameno, kosifreno, bakreno, stakleno,) raspela i kućne oltariće, slike (na staklu, drvu, platnu, litografije). U *likovnom oblikovanju pri radu* autor je predočio različita umjetnički oblikovana oruđa i pomagala (vodiri, kolovrati, preslice, tijeskovi, bačve, jarmovi, konjske orme), te ukazao na izraz i odnos seljaka stvaraoca prema pojedinačnim poslovima i radu kao osnovnoj životnoj aktivnosti. Ukrašenim dijelovima odjeće, nakitom, priborom za jelo, pušenje i molitvu, te igračkama autor je pokazao kako se u

likovnom oblikovanju predmeta za osobnu upotrebu odražavaju simboli statusa pojedinca: njegov društveni položaj, dob, spol i sl. U skupinu likovnog oblikovanja za građanske i posebne prigode autor je smjestio predmete koji su bili u najužoj vezi s održavanjem običaja, svečanosti i drugih kolektivnih događanja na selu (posteljina, ručnici, stolnjaci, pisarnice, božićni ukrasi, predmeti uz svadbu, maske i dr.).

Građi sistematiziranoj na taj način autor pristupa dijakronijski, nižući unutar svakog poglavlja pojedinačne predmete kronološki od najstarijeg prema najmlađem. Promatrajući stvaran društveni položaj se-ljaka u određenom povijesnom pe-riodu, stavljajući dakle čovjeka u relevantne društveno-kulturne koor-dinate, autor analizira i vrednuje njegovo likovno stvaralaštvo. Time je ovo znalački napisano i bogato ilustrirano djelo Gorazda Makarovi-ča u prvom redu doprinos etnološ-koj znanosti, pa tek onda prilog po-vijesti umjetnosti. Istovremeno može biti koristan izbor za povijest arhi-tekture, a inspirativan za urbaniste planere i suvremene likovne stvara-oce.

Aleksandra Muraj

Narodni vezovi Hrvatske. Kroatische Stickkunst. Croatian Folk Embroidery. Grafički zavod Hrvatske, Zagreb 1978. 48 str. + 76 tabli.

Narodni vezovi Hrvatske zapravo su ponovljeno izdanje knjige koju je isti izdavač objavio 1973. godine pod nazivom *Vežak vezla...* Za razliku od prethodne, ova je edicija namijenjena inozemnoj publici; dopunjena je prijevodom svih tekstova na njemački (prevodilac: Charlotte Ivir) i engleski (prevodilac: Janko Paravić) jezik. Prijašnjem tekstu dodano je i poglavlje *Izbor vezova za rad*, u kojem je dvadesetak uzoraka iskazano dijagramom. Neznatno je smanjen broj fotografija (211 u prvom, 197 u drugom izdanju) a knjige se razlikuju i formatom (33 × 24,5 cm — *Vežak vezla...*

24 × 24 cm — *Narodni vezovi Hrvatske*). U oba izdanja isti su autori: dr. Jelka Radauš-Ribarić (*Predgovor*), Blažena Szenczi (*Opis tehnika*) i Mitja Komar (*Fotografije*).

Čitaocima kojima nije poznato prvo izdanje informiramo da knjiga predstavlja priručnik o vezilačkim tehnikama, ilustriran velikim izborom vezenih motiva. Svi su primjeri veziva predstavljeni na autentičnim tekstilnim predmetima, dijelovima nošnje, izabranima iz zbirke Etnografskog muzeja u Zagrebu. Autori i izdavači nisu imali pretenziju da sačine znanstvenu publikaciju o narodnom vezu Hrvatske, već im je cilj bio posve praktičan: željeli su da knjiga posluži kao osnova i uputa za primjenu tradicijskoga veza u suvremenim prilikama. Tako je djelo u prvom redu namijenjeno današnjim veziljama, kojima pruža mogućnost da tradicionalne motive i tehnike primijene na suvremenim materijalima. Uz to, prezentirani primjeri mogu biti inspirativni i za likovne stvaraocima različitih profila.

No, valja naglasiti da su autori, bez obzira na praktičnu namjenu knjige, dosegli i visoku stručnu razinu. To se ogleda u znalački napisanom predgovoru J. Radauš-Ribarić; u studioznom opisu tehnike B. Szenczi i u opisu slika, u kojem je označena ne samo tehnika vezenja i upotrijebljeni materijal već i funkcija predmeta, te lokalitet; u izboru muzejskog materijala, kojim je prostorno zastupljena sva Hrvatska, te, napokon, u kvalitetnoj fotografiji M. Komana. Kvalitetom sadržaja knjiga je znatno nadmašila prvotnu namjenu tehničkog priručnika.

Aleksandra Muraj

Tradicionalna stambena kuća (povijesni, etnološki i prostorni aspekti) u zapadnom području SR Hrvatske. Referati sa 29. savjetovanja udruženja Arbeitskreises für Hausforschung, Zagreb 29. 08. — 01. 09. 1978. godine. Restauratorski zavod Hrvatske, Zagreb 1980, 366 str.

Međunarodno udruženje za istraživanje kuće (*Arbeitskreis für Haus*